

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Overzichtskaart	6
Toeristische tips	8
De mooiste wandelingen van het Münsterland	10
Wandelen in het Münsterland	13
Inlichtingen en adressen	17
1 Over de Cappenberger hoogten	20
2 Rondom Olfen	22
3 Door veld en bos bij Flaesheim	26
4 Over de Vogelsheide naar Haltern-Freiheit	28
5 Rond de Westruper Heide	30
6 Langs de stuwmeren van Haltern en Hullern	33
7 Van Capelle naar Schloss Nordkirchen	36
8 Tussen Oelde en Beckum	40
9 In het rozendorp Seppenrade	42
10 Van Lüdinghausen langs het Dortmund-Eemskanaal	45
11 Vanaf Haus Sythen door de Linnert	48
12 Rondom Lavesum	50
13 Vanuit Klein Reken door de bossen van de Hohe Mark	52
14 Door het Rekener heuvelland	54
15 Van Raesfeld naar Rhade en Erle	58
16 Tussen Heiden en Marbeck	62
17 Vanuit Heiden over sporen uit de IJstijd naar de Düwelsteenen	64
18 Door het zuiden van Dülmen	66
19 Door het boerenland rond Merfeld	70
20 Langs het idyllische Dortmund-Eemskanaal bij Senden	72
21 Vanuit Rinkerode door de Davert	74
22 Van Albersloh naar Rinkerode	76
23 Van Ostentfelde naar Westkirchen	79
24 Vanuit Westkirchen door het boerenland	82
25 Het Münsterlandse parklandschap tussen Nottuln en Senden	84
26 Van Bösensell naar Haus Ruhr en over de Ventruper Heide	86
27 Van Warendorf naar Freckenhorst	88
28 De uiterwaarden van de Eems bij Warendorf	91
29 Burg Hülshoff, Haus Rüschaus en Schloss Münster	94
30 Bij Havixbeck door de Baumberge	98
31 Tussen Nottuln en Billerbeck	100
32 Van Billerbeck naar de Longinusturm	102

33	Van Billerbeck naar Gerleve en door de Osthellermark.	106
34	Tussen Gescher en Velen	108
35	Van Legden naar Haus Egelborg	111
36	Tussen Legden en Asbeck	114
37	Langs Schloss Loburg langs de Bever.	116
38	Van Ostbevern door de Kattmannskamp	119
39	Over de heuvelrug van Altenberg	122
40	Van de ijsweiden naar de Altenberger hoogten	126
41	Van Schloss Ahaus door de Bröcke naar de Quantwicker Mühle ..	128
42	Door de uiterwaarden van de Eems bij Greven	132
43	Tussen Horstmar en Steinfurt	134
44	Van Schloss Steinfurt naar de Nünningsmühle en de Bagno	137
45	Kleine rondtocht door het Kattenvenner Moor	140
46	Tussen Ladbergen en Lengerich	142
47	Op de Hermannsweg van Brochterbeck naar Tecklenburg	146
48	Langs de Dörenther Klippen naar Brochterbeck	148
49	Rond het Gildehauser Venn.	151
50	Over de heuvelrug van Bad Bentheim.	154
	Register	156

Symbolen

met trein/bus bereikbaar

horecagelegenheid onderweg

geschikt voor kinderen

plaats met horecagelegenheid

horecagelegenheid

schuilhut

parkeerplaats

wegkruis

kerk, kapel

burcht, slot, ruïne

uitkijktoren

windmolen

picknickplaats

uitzichtpunt

Toeristische tips

Gebruik van de wandelgids

Voor elke wandelbeschrijving vindt u een informatieblok met daarin puntsgewijs de belangrijkste informatie. Een hoogteprofiel verduidelijkt het routeverloop en haar etappes die ook zijn terug te vinden in de routekaartjes op schaal 1:50.000.

Neem van tevoren vast een keer de gewenste wandeling door. Bestudeer de tochtbeschrijving en het kaartje, anticipeer op het routeverloop, de uitzichtpunten en etappes en neem huis-, boerderij- en streeknamen in u op. Dat vergroot de voorpret en geeft onderweg op de wandeling een vertrouwd gevoel. Reist u met het openbaar vervoer, controleer dan a.u.b. de actualiteit van de aangegeven verbindingen!

Zwaarte

Over het algemeen stellen de paden in het Münsterland geen speciale eisen aan de wandelaar. Hooguit heuvelruggen met licht glooiend terrein, maar meestal relatief vlakke landschappen zorgen doorgaans voor gemakkelijk wandelen op vaak verharde paden. Om de zwaarte van een route snel in te kunnen schatten zijn de tochtnummers in blauw of rood aangegeven:

Gemakkelijk De paden zijn goed gemarkeerd, vrijwel overal voldoende breed en slechts matig steil. Omdat de lengte van de wandelingen binnen de perken blijft kunnen ze ook zonder problemen door ouderen en kinderen worden afgelegd.

Tamelijk moeilijk Deze wandelingen verlangen op grond van hun lengte een goede conditie, maar zijn in de regel eveneens goed gemarkeerd.

Wandeltijden

De voor de afzonderlijke tochten aangegeven tijden zijn pure looptijden zonder pauze en slechts als indicatie bedoeld. De basis voor de berekening ervan vormt het gangbare wandeltempo van 4 km per uur. Omdat de meeste tochten door vlak of licht glooiend terrein lopen, zijn de effecten van stijgingen te verwaarlozen, ook als deze bij sommige wandelingen in totaal tot een aanzienlijk hoogteverschil bijdragen. Toch kunnen de individueel benodigde tijden sterk verschillen. De sportief georiënteerde wandelaar of nordic walker bijvoorbeeld, waarvoor veel tochten zeer geschikt zijn, zal in een fractie van de tijd het doel bereiken. Families met kinderen en groepen vrienden op een gezellige rondwandeling dienen telkens voldoende reservetijd in te plannen, vooral wanneer de wandeling pas compleet is met veel fotopauzes, eet- en

Op de Westruper Heide (wandeling 5).

drinkstops en de bezichtiging van bezienswaardigheden onderweg. Verder kunnen hitte of kou en vooral gladde paden (door modder of sneeuw) de looptijden sterk beïnvloeden! Over het algemeen zijn de aanduidingen vrij ruim genomen. Altijd moet men echter in gedachten houden: het mooie aan wandelen is, dat er niets is verplicht of voorgeschreven! Ieder kan afhankelijk van de vorm van de dag, zin of humeur op pad gaan. En daarin bestaan zoals bekend grote verschillen.

Toestand van de paden

Wandelen in het Münsterland wordt gekenmerkt door veel brede steenslagpaden en geasfalteerde bos- en landbouwwegen. Bijna iedere wandeling maakt ook gebruik van onverharde bospaden en kleine paadjes door de velden. Bos- en landbouwwerkzaamheden en slecht weer maken vele passages modderig, zodat stevige schoenen altijd van pas komen! Veel lof en dank gaat uit naar de leden van de Westfaalse Heimatbund en die van het Sauerlandse Gebirgsverein, die met hun voorbeeldige markering en onderhoud van de wandelpaden in het gebied deze gids mogelijk gemaakt hebben.

Oriëntatie

Bijna alle paden van de geselecteerde tochten zijn goed met wandeltekens gemarkeerd of volgen af en toe een bewegwijzerde fietsroute, waardoor de oriëntatie eenvoudig is. Met de kaartjes, tochtprofiel en routebeschrijving, die deze gids bij iedere tocht ter beschikking stelt, kan men zich voldoende redden. Het is echter altijd aan te raden een extra wandelkaart mee te nemen. Zo kunnen varianten naar believen worden opgenomen en kan in geval van

Van het romantische waterslot naar de idyllische waterweg

De waterburcht Vischering, een indrukwekkende middeleeuwse burcht met ringmuur – als burchttype een zeldzaamheid in Westfalen –, herbergt tegenwoordig het bezienswaardige Münsterlandmuseum. Vanaf hier maken we onze ronde door de buurtschap Berenbrock langs het Dortmund-Eemskanaal en ontdekken tot slot nog de waterburcht Lüdinghausen, eeuwenlang zetel van het domkapittel van Münster en die na een brand werd herbouwd in renaissancestijl.

Beginpunt: Lüdinghausen, burcht Vischering, Berenbrock 1/Klosterstraße, 51 m. Heenreis: A 1, afrit Ascheberg (ook A 43). Bus/trein: van Münster bus S 90/S 92 tot halte 'Vischering'. Vanaf het station ca. 15 minuten te voet naar burcht Lüdinghausen en daar starten.

Hoogteverschil: 17 m.

Zwaarte: afwisselende wandeling op

veelsoortige paden, nauwelijks stijgingen, goed gemarkeerd.

Eten en drinken: café-restaurant burcht Vischering met biertuin; Landgasthof Kastanienbaum; Café-restaurant Indigo (bij de Klutensee) met tuincafé en eigen blauwdrukkerij; in Lüdinghausen.

Picknickplaats voor burcht Lüdinghausen.

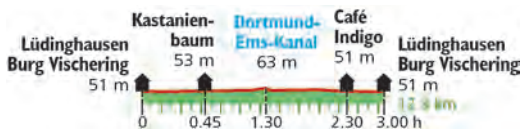

We starten bij **Burg Vischering** en volgen voorlopig de markering X van X 13. Op de parkeerplaats voor de burcht nemen we links houdend het hier nog verharde pad. Met aan de rechterhand de burcht lopen we langs de Vischeringse Stever door een parkachtig landschap aansluitend het bos in op een ondertussen smal wandelpad telkens rechtdoor door open weiden en velden tot aan een brug, die ons rechts over de Gronenbach brengt. Langs de bosrand voert X goed gemarkeerd verder, duikt dan links een klein bosje in en loopt daarachter rechts langs de rand van het stuk bos, voorbij een schilderachtige boerderij. Op het eind opnieuw linksaf; ter hoogte van de boerderijen (Heitmann) is het pad geasfalteerd. Vlak daarna slaan we rechtsaf een weggetje (Elverter weg) in. Direct bij **Landgasthof Kastanienbaum** met

een grote manege linksaf en een kleine berkenlaan in en na circa 250 m rechtsaf op een asfaltweg. Daar met X telkens rechtdoor door een klein stuk bos langs enkele huizen en boerderijen. Op het eind van de weg slaan we bij een huis rechtsaf, om na 50 m links in het dennenbosje Dicke Mark te komen. Het wandelteken wijst ons na 250 m links een sfeervol bospad in, dat kaarsrecht door het bos voert en ten slotte er weer uitkomt. We komen op een grotere weg (K 13), houden rechts aan, lopen omhoog naar de brug over het kanaal op de dam, schuin links langs de jachthaven en steken het eigenlijke **kanaal** over. Na de brug verlaten we X: We nemen hier direct links het asfaltweggetje parallel aan de waterweg en na ca. 150 m opnieuw links de langs het kanaal lopende grindweg, die we ruim 2 km volgen. Op de brug steken we de waterweg over en volgen nu telkens de markering X van X 2, die ons na rond 150 m rechtsaf in een weg met vrij druk autoverkeer wijst. In de berm wandelen we langs de bosrand. Bij het uitnodigende **café Indigo** (hier is rechts een aardige afsteker naar de Klutensee mogelijk) met X rechtdoor op een geplaveide veldweg, nu al vlak voor Lüdinghausen. Op de weinig bereden Waterstraat lopen we door de eerste bebouwing naar de weg Hinterm Hagen, waar X naar rechts wijst. Na circa 150 m, op de hoek met de Seeweg, steken we de weg Hinterm Hagen over. We nemen de houten brug, lopen over de slotgracht en op het weggetje het park in. De markering X 2 voert ons direct naar **Burg Lüdinghausen** en verlaat ons hier. Nu op de kapittelweg enkele honderden meters door het park naar Burg Vischering. Eerst moet nog de drukke Klosterstraße overgestoken worden: Hier lopen we kort naar links en na de brug rechts terug naar het uitgangspunt.

Burg Vischering.

Door idyllische buurtschappen

Uitgangspunt is de laatromaanse parochiekerk St. Brigida (midden 13e eeuw) in Legden, met als bijzonderheid het Wurzel-Jesse-venster, een van de oudste gebrandschilderde vensters van Noordwest-Duitsland. Van hier loopt de ronde door de buurtschappen Isingort en Beikelort, raakt daarbij aan het uitgestrekte bosgebied Die Bröcke en brengt ons naar het waterslot Haus Egelborg, prachtig omgeven door een oud bomenbestand.

Beginpunt: Legden, centrum, bij de St. Brigidakerk, Kirchstraße, 71 m. Heenreis: A 31, afrit Legden/Ahaus. Parkeermogelijkheid aanwezig. Bus/trein: bij het station starten.

Hoogteverschil: 13 m.

Zwaarte: vlakke, doorgaans goed gemarkeerde paden, die deels stevig schoeisel vereisen.

Eten en drinken: in Legden.

Te combineren met: wandeling 36.

We starten bij de **kerk**, wandelmarkering is de rode fiets. Hij leidt ons eerst door de Kirchstraße en linksaf in de Holtwicker Strasse (B 474). Na circa 300 m voert rechts het veldweggetje Isingort door de idyllische buurtschap. We naderen de **spoorlijn**, steken die over en komen 500 m daarna op een kleine kruising met straatnaamborden 'Isingort 23, 21' en 'Isingort 2, 19' (links een veldweg). Hier nemen we rechts de landbouwweg. De markeringen (rode fiets en F 4) ziet men eerst niet. We houden ons in het begin eenvoudig aan de

loop van de weg, die ons stil en beschouwend langs de verspreide boerderijen voert. Daartoe na 800 m op een eerste kruising met bushokje rechtdoor en vervolgens alle afslagen negeren. Pas op de volgende splitsing met bushokje rechtsaf (richting straatnaambord 'Isingort 63, 69') komen we na enige tijd dicht bij de autobaan (A 31) langs het beekje de Dinkel. Nog voor de brug links, wandelen we langs de beek en gaan licht omhoog, volgen dan de F 4 en de rode fiets over de beek en de **autobaan** heen naar de hoofdweg (K 33), die we oversteken. In een bocht naar rechts lopen we naar een bosje en een boerderij, en gaan daar links verder. F 4 loopt kort daarna rechts weg, wij lopen rechtdoor direct richting het uitgestrekte bosgebied **Die Bröcke**. Al na 200 m in het bos slaan we rechtsaf op een breed bospad, dat kaarsrecht door het lichte naaldbos voert, wisselen daarbij naar de wandelmarkering X van X 10. Kort daarna daarna passeren we een kleine boerderij en een open plek aan de linkerhand; aan het eind van deze open plek weer rechtsaf en nu steeds de markering X van X 5 volgen. Bij een oud vakwerkhuis komen we uit het bos, lopen over de toegangsweg naar de asfaltweg en gaan daar links verder. Kort daarna – bij de eerste mogelijkheid – goed gemarkeerd rechtsafslaand (Beikelort) komen we, met veel uitzicht over het vlakke land, weer over de **autobaan** heen. Nog voor de hoofdweg (K 33) wijst X links van de asfaltweg af langs de akkerrand, bij de huizen naar rechts en meteen links het bos in.

Weidelandschap ten zuiden van Legden.

Haus Egelborg.

Hier voert een hobbelig pad ons naar **Haus Egelborg**, een indrukwekkend waterslot, dat helaas niet mag worden betreden. We lopen daar rechtdoor verder het bos in, kunnen daarbij toch een uitvoerige blik op het herenhuis werpen. Verder langs de slotgracht slaan we rechtsaf, volgen rechtdoor de bosweg, die overgaat in een paadje, door het bos naar de **spoorlijn** (bij het station van Legden). We kruisen de sporen, nemen meteen rechts de Bahnhofstraße en komen bij de Ahauser Strasse (B 474). Weer rechtsaf en ter hoogte van de benzinepomp bij de voetgangerslichten de rijweg oversteken. X wijst ons links door de verkeersluwe hoofdstraat terug naar de kerk.

